

בס"ד, י' אדר א' התשפ"ד

בבא קמא דף ק"ט – גזל מאביו שמת, כהן שגזל מגר שמת

מושגים:

1. זקף לו את הגזילה במלוה –
ר"ע ור"י הגלילי נחלקו בברייתא במקרה שאדם גזל גר, והגר זקף לו את הגזילה במלוה, כלומר הפך לו את ההשבה לחוב כספי כמלוה וזה לכאורה כבר לא גזילה. ונחלקו האם השבת הכסף נחשבת כפרה או רק החזר חוב, ולכן אם מת הגר, האם הגזלן זכה בכסף.
2. דבר שאין לו חלק בו עד שיכנס לרשותו –
רבי נתן לומד ק"ו שלכאורה כהן שגזל מגר שמת, יכול לזכות בכסף לעצמו, ומה דבר שאין לו חלק בו עד שיכנס לרשותו, כלומר קרבן רגיל של כהן שיכול להקריבו בעצמו, ובוחר לתת אותו לכהן מסויים של המשמר, מרגע שהכהן של המשמר, קיבל אותו הוא רק שלו ולא ניתן להוציאו מידו. מכאן לומד הכהן הגזלן ק"ו, לגזל הגר שלכולנו יש חלק בו עוד לפני שקיבלנו אותו, ק"ו שכשהוא נכנס לרשותי שלא יוכלו להוציאו ממני.

שאלות:

1. בארי גזל מאבא שלו ונשבע שהוא לא גזל. כשאביו מת, הוא הודה בגזילה, האם הוא יכול לקזז את חלקו בירושה ולא להשיב את כל הגזילה?
המשנה אומרת שמי שגזל מאביו ונשבע לשקר שלא גזל, ואביו מת, צריך להשיב את הגזילה, כלומר לשלם מחלקו בנכסי הירושה קרן וחומש ליורשים שזה האחים שלו או הדודים שלו, (אם אין לו אחים). והוא צריך להשיב את כל הגזילה מחלקו בירושה, ולא יכול לעכב חלק מההשבה למרות ש גם לו יש חלק בה כיורש (רש"י).
רב יוסף ורב פפא בגמ', אומרים שאם הוא לא מוצא יורש הוא צריך לתת את שווי הגזילה לצדקה, ולומר שזה עבור גזל אביו.
במקרה שהוא לא רוצה להפסיד את חלקו בנכסים של הירושה. הוא יכול ללוות כסף ולקיים בו את מצוות השבת הגזילה.
ובעלי החוב שלוה מהם, נפרעים מהירושה מחלקו באותו כסף שהוא לוח מהם ושילם כהשבה. למשל אם יש לו שני אחים, אז המלוים לוקחים שלישי מההשבה ששייך גם לגזלן כיורש, ואת שאר שני השלישים הם גובים ממנו בנפרד.
(המשנה מביאה גם דין דומה כיצד אדם שמודר הנאה מאביו, יכול לקבל בעקיפין את הירושה על ידי הלוואה ופירעון מתוך הירושה).
2. יגאל גזל מאבא שלו שמת. עכשיו כשהוא יורש הוא יכול למחול לעצמו על הגזילה, ולא להשיב אותה?
הגמ' שואלת מדוע שהגזלן היורש את אביו, לא ימחל לעצמו על חלקו בגזילה. שהרי למדנו במשנה בדף ק"ג, שהנגזל יכול למחול.
הגמ' מביאה שלושה תירוצים, שמסבירים האם המשניות הן כדעת ר"י הגלילי או כר"ע.
ר"ע ור"י הגלילי נחלקו בברייתא במקרה שאדם גזל גר, וחשב שהגר מת. הוא עלה

לירושלים כדי לשלם את הכסף והאשם לכהנים. בדרך הוא פגש את הגר והתברר שהוא לא מת. הגר זקף לו את הגזילה במלוה, כלומר הפך לו את ההשבה לחוב כספי כמלוה וזה כבר לא גזילה. ואח"כ הגר מת.

- **ר"י הגלילי** אומר שהגזלן זכה בכסף, כי הגר מת ואין לו יורשים.
- **ר"ע** אומר שהגזלן חייב להוציא את הגזילה מתחת ידו, אחרת אין לו כפרה, ואפילו במקרה שזקף לו את הגזילה במלוה.

1. **רבי יוחנן** תירץ שהמשנה שלנו שהירוש לא יכול למחול לעצמו היא כדעת **רבי עקיבא** שסובר שלא ניתן למחול אפילו לאחרים, והמשנה לעיל שאמרה שניתן למחול לאחר, היא כדעת **רבי יוסי הגלילי** שניתן למחול אפילו לעצמו כיושר.

2. **רב ששת** הקשה על התירוץ של **ר"י**, מדוע המשנה בתחילת הפרק שהיא לשיטתך כ**ר"י הגלילי**, לא חידשה באופן יותר ברור שניתן למחול אפילו לעצמו. ומדוע המשנה שלנו לא חידשה באופן יותר מובהק ל**ר"ע** שלא ניתן למחול אפילו לאחרים, וק"ו שלא ניתן למחול לעצמו?
לכן **ר"ש** תירץ ששתי המשניות הן כדעת **ר"י הגלילי**, והוא סובר במשנתנו שלא ניתן למחול לעצמו, וסובר במשנה לעיל שניתן למחול לאחרים, ובברייתא ניתן למחול לעצמו רק בגלל שהגר זקפן במלוה. ואילו **ר"ע** חולק שלא ניתן למחול בכלל אפילו לאחרים.

3. **רבא** תירץ ששתי המשניות הן כדעת **ר"ע**, שסובר שלא ניתן למחול לעצמו כמשנתנו, אבל ניתן למחול לאחר כמשנה לעיל. ו**ר"י הגלילי**, חולק וסובר שאפילו לעצמו אפשר למחול.
הגמ' מקשה על **רבא**, אם ל**ר"י הגלילי**, אפילו לעצמו יכול למחול, איך יש מציאות שגזל הגר ניתן לכהנים, הרי הגזלן ימחל לעצמו? **רבא** תירץ שמדובר כשהגזלן הודה אחריו שהגר נפטר, ואז ברגע ההודאה הקב"ה הקנה מיידית את הגזל לכהנים, וכבר לא ניתן למחול על הגזילה.

3. זכריה גזל שרשרת מדיקלה הגיורת שמתה, האם הוא צריך להביא אשם לבית המקדש?

הגמ' מביאה אוסף דיונים בנוגע לגזל הגר,

- **רבינא** שאל, האם הפסוק 'ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו' מדבר דווקא על איש ולא על אשה, והגזל גיורת לא צריך לשלם לכהנים?
רב אהרון הביא ברייתא שלומדת מהכפילות בפסוק 'להשיב האשם אליו, האשם המושב לד' לכהן', שגם הגזל גיורת דינו כגזל גר. ונאמר איש, למעט קטן. שלא צריך לבדוק בגר קטן שלא ראוי להוליד, האם יש לו יורשים.

- הברייתא בגמ' לומדת מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו עליו, שאת גזל הגר מביאים לכהנים שבאותו משמר שעובד כרגע בביהמ"ק, והוא זה שמקריב את האשם.

- הברייתא מבררת האם כהן שגזל גר, יכול להתוודות ולהשיב את הגזילה לעצמו כי הוא חלק מהכהנים?

- **ת"ק** לומד ק"ו, שהכהן הגזלן טוען, אם אני זוכה בגזל שגזל ישראל, כחלק מהכהנים במשמר שלי, ק"ו שאזכה במה שהוא כבר תחת ידי.

- **רבי נתן** לומד ק"ו אחר שהכהן הגזלן יכול לזכות בכסף לעצמו, ומה דבר שאין לו חלק בו עד שיכנס לרשותו, כלומר קרבן רגיל של הכהן שיכול להקריבו בעצמו, במקרה שהוא בוחר לתת אותו לכהן אחר של המשמר, מרגע שהכהן של המשמר, קיבל אותו הוא רק שלו ולא ניתן להוציאו מידו. מכאן לומד הכהן הגזלן ק"ו, לגזל הגר שלכולנו הכהנים, יש חלק בו עוד לפני שקיבלנו אותו, ק"ו שלא יוכלו להוציאו ממני.

הברייתא דוחה את הק"ו, כי דווקא בגלל שגזל הגר שייך לכולם מראש, זו החומרא שלו שבגללה מוציאים אותו מתחת ידו ומתחלק לכל הכהנים שבמשמר.

אבל הגמ' מקשה שהרי האשם שייך לכהן הגזלן כי הוא קרבן שלו, והברייתא בסוף הדף לומדת שכל כהן רשאי להקריב את הקרבנות שלו. ובנוסף למדנו שמי שמקריב את האשם הוא זה שזוכה בתשלום הגזילה, כלומר הגזילה צריכה להיות של הכהן הגזלן?

הגמ' מנסה לתרץ, שהברייתא מדברת על כהן טמא שלא יכול להקריב ולכן הגזילה מתחלקת לכל הכהנים. אלא שזה לא מסתדר עם לשון הברייתא שאמרה שלכהן הגזלן יש חלק בגזילה, והרי לכהן טמא אין חלק.

לכן הגמ' מתרצת שיש לימוד גז"ש ממקדיש שדה אחוזה, שלא גאל אותה עד היובל, והגזבר מכר אותה. הדין הוא שהשדה מתחלקת לכהנים של המשמר של תחילת היובל, ואפילו אם מי שקנה את השדה מהגזבר הוא כהן. התורה למדה מהפסוק 'לכהן תהיה אחוזתו', ששדה כזו מתחלקת לכל הכהנים כי היא לא שדה אחוזה.